

Dr. Ján Novák. okr. náčelník.

Domovské právo toho času platné na Slovensku.

V otázke domovského práva panuje jakási neupravenosť a bezradnosť. Zapríčinila tento chaos jediná veta, vsunutá do § 13. zákona zo dňa dubna a 1920 č. 236 Sb. z. a n. jako 2. odstavce: „Pre povinnosť obce prijímať do sväzku obecného platí však na bývalom území uhorskom ustanovenia zákona zo dňa 5. prosinca 1896 čísla 222 r. z.“

Toto všeobecné a neprecízne ustanovenia dalo podnet k vydaniu poučenia k revízií domovských listov ministerstvom s plnou mocou pre správu Slovenska č. 13989-21 Adm. I., dľa ktorého týmito ustanovením boli vraj zrušené nielen §§ 11. a 15., ale aj § 10. zák. č. XXII, z r. 1886, lebo hovorí: „Ustanovenia o nadobudnutí domovského práva štyročným kvalifikovaným pobytom ztratili na Slovensku platnosť dňom 16. júla 1920.“

Niektoré úrady zase praktizujú nielen § 2. zákona zo dňa 5. prosinca 1896 č. 222 ř. z., ale aj § 10. tohože zákona, postaviac sa na logické stanovisko, že nielen § 2., ale aj § 10. zákona č. 222 z r. 1896 obsahuje predpisy ohľadne núteného prijatia do sväzku obce. V skutku asi tak by to vyplývalo zo všeobecného ustanovenia §-u 9, zákona č. 236/1920 Sb. z. a n. Avšak vec sa má ináč.

Sú na mýlnom stanovisku i títo i samo ministerstvo pre Slovensko.

Pozrime si pravidlá pre vykladanie zákonov. Dľa týchto platné právo môže hodnotiť úplne len ten, kto zná jeho pramene. Preto nemôže výklad platného práva postrádať právnych dejín. Jestli chceme poznať vnútornú podstatu textu 2. odstavca §-u 13. zákona 236/1920 Sb. z. a n., musíme skúmať okolnosti, za ktorých vznikol tento zákon a vystihnúť z nich úmysel zákonodarcov.

Prezrel som zápisnice ústavného výboru Národného Shromaždenia — vzťahujúce sa na pojednávanie ústavného zákona o nabývaní a pozbývaní št. občianstva a práva domovského č. 236/1920 Sb. z. a n. a soznal som, že ustanovenie obsažené v druhom odstavci §-u 13. bolo len nanáhle a dodatočne vsunuté na podnet minister-

stva pre sjednotenie zákonodarstva a organizácie správy a malo dľa dôvodovej správy „za účel pro bývalé území uherské, pokud náleží nyní k naší republice, znemožniti, aby zejména cizinci nabývali právního nároku na přijetí do svazku obecního ve smyslu §§ 11. a 15. uh. zák. čl. XIII. z roku 1886, zároveň tím učiněn první krok k jednotné úpravě práva domovského.“

Jako vidno, vsunutietohoto odstavca muselo sa stať ozaj nanáhle, ináč by iste nehovoril navrhovateľ o odstránení § 15. zák. čl. XXII. z roku 1886, keďže tento § 15. bol už zrušený a nahradený zák. článkom V. z r. 1903 t. zv. zákonom o pobyte cudzincov. Táto nevypracovanosť návrhu vysvitá i zo samej zápisnice ústavného výboru.

Ministerstvo unifikácie prišlo totiž so svojim návrhom v ostatnom okamihu pri druhom pojednávaní zákona, keď ho vrátil prezident Národnému shromaždeniu k opraveniu. Predseda ústavného výboru správne chcel vtedy odročiť pojednávanie návrhu ministerstva unifikácie až na pozdejšiu dobu a navrhoval, aby sa dohodlo ministerstvo unifikácie so zpravodajcom zákona na presnej osnove navrhovaného doplnku, avšak výbor chcúci čím skôr „striasť sa“ tohoto zákona, prijal doplnok po krátkom, zbežnom rokovaní v citovanom všeobecnom a nepresnom znení.

Tu je hľa príčina nejasnosti ustanovenia druhého odstavca § 13.

V jednaní ústavného výboru dominoval názor, žeby nebolo dobre, aby tie uhorské predpisy zák. čl. XXII. z r. 1886 ostaly v platnosti, dľa ktorých nesmie obec odoprieť žiadosť o domovskom práve keď občan bydlil a nej 2 roky. Mohlo by sa totiž stať, že tým spôsobom nadobudnú práva domovského živly nepriateľské štátu a preto bolo treba vec upraviť tak, aby sa predpisy, ktoré sú platné v ostatnej časti republiky, rozšírily čiastočne aj na Slovensko, nahradiac spomenuté uh. predpisy. Nadobudnuté práva však treba chrániť. Toto posledné bolo zdôraznené.

Zástupca ministerstva unifikácie nasledovne vysvetlil návrh 2. odstavca §-u 13.: „Zde chceme vyloučiti pouze to ustanovení uherského práva o povinnosti obce přijímatí do svazku obecního.“

O povinném udílení státního občanství není řeči, stačí, když touto větou jen toto ustanovení práva uherského zrušíme. Byli by sme toho názoru, že máme zde unifikaci provésti co nejméně. To jest věci ministerstva pro unifikaci. Bylo by nebezpečné, kdybychom zde zasáhli hlouběji, než u právního řádu uherského“.

Čo chce teda 2. odstavec §-u 13.? Nič viac, než zrušiť § 11. zák. čl. XXII. z r. 1886 a uviesť v platnosť miesto neho § 2. ř. zákona 222. z r. 1896.

Zákonodarca v ý s l o v n e hovorí, že nechce hlbšie zasiahnuť do ustanovení posiaľ platných, prečo je omylom vykladať ustanovenie 2. odst. §-u 13. v inom smysle.

Po tomto predstavuje sa nám domovské právo dnes na Slovensku platné nasledovne:

Na Slovensku domovské právo upravuje zákonný článok XXII. z roku 1886¹⁾, ktorý bol doplnený rakúskym zákonom č. 222. zo dňa 5. decembra 1896. Dľa týchto zákonov môže sa nadobudnúť domovské právo dvojakým spôsobom; buďto [p ô v o d n e, buďto o d v o d e n e.

I. Pôvodne nadobudne sa domovské právo, keď skutočnosti, ktoré bývajú príznakmi nadobudnutia domovského práva, nastaly priamo v osobe nabyvateľa, teda v osobe, o ktorú sa jedná. Pri takomto nadobudnutí treba skúmať jedine to, či je patričná osoba štátnym občanom v dobe uplatňovania nároku a či skutočnosti, poskytujúce nárok sú správne. Toto je takzvané **v ý s l o v n é p r i j a t i e** do sväzku obce. Môže byť trojaké. 1. dobrovoľné, 2. nútené a 3. nadobudnutie dom. práva ipso iure.

1. V prvom prípade obecné zastupiteľstvo usnesie sa na žiadosť niektorého občana, že ho dobrovoľne prijme za príslušníka obce. Týmto prijatím nadobudne si patričný domovského práva v obci, čo prirodzene zruší jeho doterajšie domovské právo v inej obci, lebo súčasne len v jednej obci môže mať domovské právo.

Koho prijme obec obyčajne takýmto výslovným a dobrovoľným spôsobom za svojho príslušníka? Toho, koho považuje za hodného. Niet žiadnych iných podmienok, len aby bol patričný štátnym občanom, čo preukáže domovským listom z obce predošlého pobytu a aby bol zletilý, teda dovŕšivší 21. rok veku svojho. Neni povedané, že musí bývať niekoľko rokov v obci, alebo že vôbec musí byť v obci, ani to, že musí mať v obci majetok. alebo že má prispievať k obecným bremenám. Záleží to úplne na ľubovôli obce, komu dá takýmto spôsobom domovské právo. Preto nemôže byť ani nútená na to. Rozhodnutie obec. zastupiteľstva o takomto dobrovoľnom prijatí nemožno odvolaním napadnúť. Takéto udelenie domovského práva je zriedkavé, dostanú ho obyčajne len spofahliví, zaslúžilí občania, mravne zachovalí, ktorí sú hmotne zaistení a niet obavy, že padnú niekedy obci na farchu. Takéto dobrovoľné prijatie stáva sa na základe §§ 8. a 12. zák. čl. XXII. z r. 1886. Ob. zastupiteľstvo odvoláva sa vo svojom usnesení na predpisy týchto §§-ov.

¹⁾ Vyjmuc § 11. miesto ktorého je platný § 2. zák. č. 222 z r. 1896.

2. Druhý spôsob výslovného prijatia do sväzku obce je: nútené udelenie domovského práva. V tomto prípade obec je povinná na základe zákonných predpisov prijať niekoho za svojho príslušníka, keď splnil podmienky §-om 2. zákona č. 222 zo dňa 5. decembra 1896 určené, ktorý je na Slovensku platný od 16. júna 1920.

Tento požaduje desaťročný, dobrovoľný skutočný a nepretržitý pobyt v obci, počítajúc od dňa nadobudnutia svojprávnosti (21. rok) a to bez toho, žeby padol za túto desaťročnú dobu na farchu verejného zaopatrenia chudinského. Toto nadobudnutie príslušnosti menujeme v y d r ž a n í m domovského práva. Takéto udelenie dáva sa na ten spôsob, že patričný občan, ktorý býval už desať rokov v obci, požiadala obecné zastupiteľstvo, aby ho prijalo do sväzku obce. Obecné zastupiteľstvo presvedčí sa z úradnej povinnosti, či sú splnené podmienky a dľa toho sa usnesie, avšak viazané je tým že musí prijať patričného, jestli vyhovuje podmienkam.

Pri skúmaní splnenia podmienok zastupiteľstvo musí konštatovať a) či je žiadateľ štátny občan, b) či býva v obci od nadobudnutia svojprávnosti, (teda od 21. roku veku svojho) desať rokov, c) či bol tento jeho pobyt dobrovoľný, skutočný a nepretržitý.

a) O štátnom občianstve žiadateľa presvedčí sa ob. zastupiteľstvo z domovského listu predošlej domovskej obce alebo z iného dokladu svedčiaceho o štátnej príslušnosti žiadateľa. Tu musí mať na zreteli nasledujúce: Od dňa 28. októbra 1918 dľa ústavného zákona zo dňa 9. apríla 1920 č. 236. Sb. z. a n. štátnymi občanmi československými sú: 1. Osoby, ktoré sa narodily alebo narodia na území Československej republiky. O týchto má sa za to, že sú štátnymi občanmi čs., není-li dokázané, že narodením nadobudly iného št. občianstva. 2. Osoby, ktoré najpozdejšie dňom 1. januára 1910 získaly a od tej doby nepretržite mali domovské právo v území niekdajšieho mocnárstva Rakúsko-Uhorského, ktoré náleží teraz Československej republike. 3. Bývalí občania ríše nemeckej, ktorí mali dňa 10. januára 1920 svoje riadne bydlíšte na územiach, ktoré náležaly predtým k ríši nemeckej a ktoré od nej pripadly k republike Československej (Hlučínsko). 4. Bývalí št. občania nemeckí, rakúski a uhorskí, ktorí sa narodili na území Československej republiky jako deti št. občanov nemeckých, majúcich v Hlučínsku dňa 10. januára 1920 riadne bydlíšte, alebo št. občanov rakúskych a uhorských, majúcich v niektorej obci Československej republiky dňa 16. januára 1920 právo domovské i keď osoby, o ktoré ide, samy nemaly v roku 1920 bydlíšte alebo domovské právo v republike Československej. 5. Tí, ktorí pred 28. októbrom 1918 mali právo domovské v niektorej obci bývalého mocnárstva Rakúsko-Uhorského mimo územia republiky Československej a stali

sa v dobe od 28. októbra 1918 do 16. júna 1920 skutočnými úradníkmi alebo sriadencami Československého štátu alebo niektorého čs. št. ústavu alebo podniku, 6. Osoby, ktoré sa nestaly dľa mierových smluv št. občanmi italskými alebo kráľovstva Srbsko - Chorvatsko - Slovinského, trebárs mali domovské právo na území bývalého Rakúsko-Uhorska odstúpenom uvedeným štátom, keď predtým prislúchaly do niektorej obce Československej republiky. 7. Osoby, ktoré optovali alebo si podaly žiadosť dľa zák. čl. L. z r. 1879 o čs. št. občianstvo a bolo im aj vskutku udelené. O tomto musia preukázať vysvedčenie ministerstvom vnútra vystavené.

Tiež treba skúmať, či nestratil už patričný čs. št. občianstvo. Táto ziráta môže nastať: 1. prepustením zo št. sväzku na výslovnú žiadosť a 2. nadobudnutím cudzieho št. občianstva. Predpokladá sa totiž dľa zák. čl. L. z r. 1879, že každý občan, ktorý 10 rokov býva v cudzozemsku bez povolenia vlády, ztratí tunajšie št. občianstvo. Táto desaťročná doba počína sa dňom, keď prešiel cez hranice bez toho, žeby bol ohlásil u župného úradu podržanie svojho št. občianstva, alebo jestli odišiel s pasom tým dňom, v ktorom zanikla platnosť pasu. Neztratí občianstvo, kto síce pozdejšie ale ešte pred uplynutím 10 rokov, oznámi župnému úradu podržanie svojho št. občianstva alebo sa prihlási u čs. konzula a tam ho zapíše do takzvanej konzulárnej obce. Raz na v ždy treba si zapamätať, že cudzinci nemôžu nadobudnúť domovského práva¹⁾.

Dľa § 5. zák. 222. z r. 1896 cudzinci majú jedine nárok na prisľubenie dom. práva, teda cudzinec po splnení všetkých podmienok nadobudne si len slubu, že dostane dom. právo vtedy, keď obdrží št. občianstvo.

b) O desaťročnom pobyte vyžiada si ob. zastupiteľstvo vysvedčenie ob. predstavenstva. Preto je v zájme každého občana, aby sa prihlásil u ob. predstaveného, keď sa usadí v obci a o tom si žiadal potvrdenie.

c) Zastupiteľstvo teraz skúma, či bol ten pobyt dobrovoľný, skutočný a nepretržitý. Dobrovoľný je pobyt, ktorý nemôže byť osobe proti jej vôli nútený cudzou vôľou. Není teda dobrovoľným pobyt toho, kto sa zdržuje v obci len preto, lebo je tam jako väzeň z trestu

¹⁾ Za cudzincov sa považujú dľa nariadenia ministra plnomocníka č. 1925/1920 prez. i tí, kto doteraz mali obecnú príslušnosť v niektorej obci na území Slovenska, ale zastávajú alebo po prevrate zastávali v Maďarsku funkciu člena Národného Shromaždenia alebo niektorý štátny úrad alebo slúžia v maďarskom vojsku. Táto ztrata vzťahuje sa i na ich manželku a nezletilé deti.

prikázaný. Takýto môže sa zdržovať ako väzeň aj 20 rokov v obci, nenadobudne si nároku na dom. právo. Jestli sa však usadí väzeň po vyplnení trestu, -môže si nadobudnúť tohoto nároku, ale desaťročná doba bude sa mu počítať len od toho dňa, keď bol z väznice prepustený. V zákone je toto nasledovne uvedené: „Jestli niekto v obci počal sa zdržovať za okolností, ktoré vylučujú pobyt dobrovoľný; vtedy desaťročná lehota počína bežať len tým dňom, ktorého prestaly tieto okolnosti.“ Môže sa stať, že niekoho uväznia o jeden rok po usadení sa v obci. V takomto páde sa zastaví desaťročná lehota, to jest po vypustení z väznice započítajú sa mu roky strávené v obci pred uväznením. Doba strávená vo väznici alebo v donucovacej pracovni, v ústave pre choromyseľných nezapočíta sa nikdy, jako to aj zákon hovorí: „Nastaly-li okolnosti dobrovoľný pobyt vylučujúce len po počiatku pobytu, tedy za čas, pokiaľ trvajú, táto desaťročná lehota nebeží“;

Pri riešení dobrovoľnosti pobytu treba mať na zreteli že pobyt je dobrovoľný i vtedy, keď je niekto smluvou viazaný, aby v istej obci býval, lebo uzavretie takejto smluvy záviselo od jeho vôle. Na takomto základe je dobrovoľným pobyt manželky, ktorá musí ísť s mužom bývať, pobyt reholníka a úradníka, ktorí musia ísť tam bývať kde ich predstavení pošlú. Neni ale dobrovoľným pobyt vojaka, ktorý koná zákonnú službu vojenskú. Teda: jestli sa vojak po vykonaní prezenčnej služby usadí v tej obci, kde konal voj. službu, musí tam bývať ešte 10 rokov po prepustení z voj. služby a len potom si nadobudne nároku na dom. právo. Ale pobyt vojenských osôb z povolania je dobrovoľný, lebo tieto zo svojej vôle sa podrobili voj. sväzku.

Pobyt musí byť skutočný. Potrebné je teda, aby patričný skutočne sa zdržoval v obci, čo toľko znamená, aby mal úmysel určiť si túto obec za stále svoje bydlisko, učiniť ho stredišťom svojho hospodárskeho života.

Pobyt musí byť nepretržitý. Tomuto neprekáža ani, že patričný vzdial sa z obce za povolaním svojim alebo za prácou, alebo nastúpi službu časove vopred obmedzenú, avšak z okolností ináč vysvitá, že si chce pobyt podržať v obci a tam sa navrátiť. Takito sú cestujúci kupci, agenti, vysťahovalci, sezonní robotníci, ktorí tu nechajú rodinu a starajú sa o jej výživu inde. Jestli niet takehoto úmyslu, pobyt sa pretrhne, to jest desaťročnú lehotu musí začať znova po návrate. Nedobrovoľný prechodný pobyt inde vydržanie desaťročnej doby len zastaví, ale nepreruší; teda keď niekto musí ísť na rok do väzenia do inej obce, tento rok sa mu síce nezapočíta do desaťročnej doby započatej v obci, kde má riadne bydlisko, ale po návrate pokračuje v započatom vydržaní. Ale trvalé vzdialenie sa z obce preruší lehotu, teda po návrate musí znova začať desaťročný pobyt.

Podmienkou je i to, aby patričný bol svojprávny po celú desať-, ročnú dobu. To toľko znamená, aby bol po 21. roku veku svojho, teda spôsobilý podujaf právne činy z vlastnej vôle a nebol pod poručníckou alebo otcovskou mocou ¹⁾. Ale márnratník, jestli neni pod mocou otca alebo poručníka, môže si vydržaf dom, právo. ²⁾

Môže sa staf, že niekto stane sa choromyseľným po dokonanej svojprávnosti. V takomto prípade, ostane-li patričný nemocný v obci, desaťročná lehota sa zastaví, čo toľko znamená, že počas choroby nebeží, avšak doba pred chorobou vydržaná sa mu započíta, jestli pozdejšie vyzdravie a ďalej býva v obci. Jestli však odíde z obce, na pr. do ústavu v inej obci sa nachodiaceho, vydržacia lehota sa preruší, tojest, po návrate musí znova začaf celú desaťročnú dobu; čas strávený v obci pred chorobou nezapočíta sa mu.

Svojprávnosť dokazuje sa rodným listom alebo je-li patričný už starší, na pr. vyše 31. rokov, teda, keď nezáleží na jednom roku, stačí aj iný doklad.

Krome týchto podmienok požaduje zákon, aby patričný počas desaťročnej doby nepadol na farchu verejnému zaopatrovaniu chudinskému. Každé zaopatrenie z fondu chudobných prerušuje vydržanie desaťročnej lehoty, tojest pre patričného len vtedy sa započne táto lehota, keď prestane byť opatrovaný alebo podporovaný z fondu chudobných. Doba predtým vydržaná sa mu nezapočíta. Že niekto po vydržaní desaťročnej lehoty padol na farchu verejnému zaopatreniu chudinskému, nezničí už nadobudnutý nárok na dom, právo. Toto za opatrenie nesmie sa prihodiť len počas vydržania. I v takomto kladnom prípade treba skúmať, či bolo ono trvalé a stále, lebo nepatrí pod tento pojem a teda netýka sa nároku na dom, právo, keď niekto raz-dvakrát dostane podpory, na pr. upadne do finančnej tiesni a dá sa mu podpora, výpomoc. Príznakom verejného chudinského zaopatrenia je, že sa koná z moci a rozkazu zákona. (§ 145. zák. čl. z r. 1886.) a dľa zákonných predpisov. Opatrovanie z fondov nábožen-ských nevadí vydržaniu.

Keď všetky tieto podmienky sú splnené, udelí sa patričnému dom, právo na základe §-u 2. zákona č. 222. z r. 1896.

Veľmi dôležité je, že dľa nových predpisov teda dľa §-u 2. zákona č. 222. dom, právo nenabýva sa púhym uskutočnením okolno-

¹⁾ Blbci, šialenci, zúrivci. Postavenie pod takúto moc musí byť súdny výrokom vyrieknuté.

²⁾ Márnratník, ktorý má len opatrovníka, kurátora, obmedzený je len čo do správy svojho majetku, teda môže si nadobudnúť dom, právo ktoré je čiste osobným právom.

stí, jako dľa §-u 10 zák. čl. XXII. z r. 1886., ¹⁾ ale požaduje sa, aby bolo obcou zvlášť udelené. Teda treba ho žiadať a to po uplynutí desaťročnej lehoty. Jestli sa oprávnený vzdialil z obce či dobrovoľne či nútene po uplynutí lehoty, môže uplatniť svoj nárok nadobudnutý desaťročným vydržaním aj pozdejšie, ale bezpodmienečne za d v a roky. Ináč sa nárok premlčí a keďby sa patričný navrátil do obce po z rokoch, musel by znova začať vydržať desaťročnú lehotu. Ale jestli sa z obce nevzdialil, není viazaný termínom, vtedy si úplatní nárok, kedy chce.

Žiadosť, ktorá je vždy kolkuprostá, môže podať otec, ale jestli on už po vydržaní zomrel, aj jeho žena¹⁾ alebo nezletilé deti môžu uplatniť nadobudnutý nárok na dom. právo. Deti totiž, ktoré po dokonanom vydržaní, ale ešte pred skutočným udelením dom. práva obcou staly sa svojprávnymi nenasledujú otcové nadobudnuté dom. právo, ale si podržujú dosavádnu príslušnosť, preto uplatňujú nárok len nezletilé deti. Môže uplatniť nadobudnutý nárok aj predošlá dom. obec patričného oprávneného a to za 5 rokov odo dňa, ktorého sa vzdialil z obce, v ktorej si už vydržal nový nárok na dom. právo. Toto má ten význam, že obce môžu sa takto zbaviť svojich príslušníkov ktorí bydleli už 10 rokov v inej obci.

Obec musí vybaviť takéto žiadosti za 6 mesiacov. Proti usneseniu môže sa podať odvolanie na okresný úrad za 14 dní. Jestli obec nerozhodne o žiadosti za 6 mesiacov, prechádza právo rozhodovacie na okresný úrad. Proti rozhodnutiu tohoto možno ďalej apelovať na župný úrad a na ministerstvo vnútra. Proti dvom súhlasným rozhodnutiam politických úradov niet odvolania. Len sťažnosť sa môže podať na najvyšší súd v Prahe. Jestli bola žiadosť ob. zastupiteľstvom odmietnutá, nemožno podať k nemu novú žiadosť len keďby sa vyskytly také skutočnosti, ktoré by boly priniesly iné právne posúdenie prípadu, keby boly bývaly drier známe.

3. Nadobudnutie dom. práva ipso iure. Podmienky tohoto spôsobu nadobudnutia príslušnosti predpísané sú v § 10. zák. čl. XXII. z r. 1886.

¹⁾ Dľa §-u 10. zák. čl. XXII. z r. 1886 je to tak, že ten, kto 4 roky prispieval k obecným tarchán a nadobudol si týmto ipso iure, mlčky dom. právo, mohol si kedykoľvek žiadať o tom vysvedčenie, nadobudnuté právo (nie nárok!) nepremičalo sa, leda si žeby medzi časom indobol nadobudnul dom. právo.

¹⁾ Manželka po smrti muža i sama môže vydržať si 10 ročnú lehotu a v tomto prípade započítajú sa jej roky mužom už vydržané. Na pr. muž zomrel v 9. roku vydržacej lehoty, manželka v tomto prípade už o rok môže uplatniť svoj nárok. V prípade súdneho rozvedenia a rozlúčenia nemôže si započítavať roky mužom vydržané.

Tento § 10. hovorí, že jestli niektorý št. občan po dosiahnutí svojprávnosti (ohľadne príslušnosti predprevratových od roku 24.) usadil sa v obci, v nej nepretržite za 4 roky bydlil a k obecným farchám prispieval a obec nečinila proti nemu námietok, považuje sa už na základe týchto skutočností za príslušníka obce a za vystúpivšieho z predošlého sväzku obecného i vtedy, keď svoj úmysel usadil sa v obci neohlásil. Jestli však patričný i naďalej prispieva k farchám tej obce, z ktorej prišiel alebo keď i bez toho chce si podržať svoju príslušnosť v predošlej obci s jej privolením, nenadobudne si v novej obci dom. práva. Obec môže dľa §-u 9. citovaného zákona činiť námietky proti občanovi, ktorý sa mieni usadiť v nasledovných prípadoch: a) je-li preukázané, že ten, kto sa hodlá usadiť, bol buďto pre zločin alebo prečin zo ziskuchtivosti spáchaný právoplatným usnesením postavený pod obžalobu, buďto bol pre zločin alebo pre taký prečin právoplatne odsútený; b) jestli není v stave sám sa vydržať bez ohťaženia obce; c) nemôže-li preukázať vysvedčenie zachovalosti z miesta svojho predošlého pobytu. Jestli niet takýchto námietok, musí obec vydať patričnému vysvedčenie o tom, že sa usadil v obci. Toto je takzvané automatické nadobudnutie, v y d r ž a n i e dom. práva. Pri tomto teda není treba ohlásiť usadenie sa, není treba podať žiadosť o priznanie dom. práva, postačí bývať v obci za 4 roky a prispievať k obecným farchám jakýmkoľvek spôsobom a obec musí vystaviť patričnému dom. list. Ide-li však o nadobudnutie dom. práva po 1. januári 1910, obec len v tom prípade môže vystaviť dom. list, jestli patričný preukáže, že jeho predošlá príslušnosť bola v niektorej obci ležiacej na terajšom území Slovenska.

II. Druhým tak zvaným odvodeným spôsobom nadobudne sa dom. právo, keď toto právo závisí od skutočností, ktoré nastaly v iných osobách, ku ktorým je nabyvateľ v takom pomere, že dľa zákona nasleduje ich v dom. práve. Treba teda skúmať nielen št. občianstvo žiadateľa, a pomer, na ktorý sa odvoláva, ale aj správnosť skutočností nastavších pri onej osobe, od ktorej odvodzuje sa právo domovské. Tu platí doterajší zákon uhorský. Takéto nadobudnutie dom. práva je možné 1) buďto narodením, (dľa §-u 6. z. čl. XXII. z r. 1886) 2) buďto vydajom (dľa §-u 7. z. čl. XXII. z r. 1886).

1. Deti nabyvajú dom. príslušnosť rodičov, ktorú mali títo v dobe narodenia dieťaťa, — manželské deti po otcovi, nemanželské po matke. Jestli sa vydá matka nemanželských detí za otca detí, tieto dostanú príslušnosť otcovú, to je takzvané legitimovanie detí. Ináč, keď sa matka vydá za iného, než za otca detí, podržia si tieto matkino pôvodné dom. právo. Adoptované nezletilé deti nadobudnú si príslušnosť adoptívnych rodičov dľa ich príslušnosti v dobe adopcie. Jestli neboly štátnymi občanmi, adoptovaním nenadobudnú si št. občianstvo a teda

ani dom. príslušnosť, lebo adopcia nemá vlivu na št. príslušnosť adoptovaného.

Táto súvislosť príslušnosti detí a rodičov trvá len do 21. roku detí. Po 21. roku veku svojho môže si dieťa samostatne nadobudnúť dom právo. Teda jestli sa mení príslušnosť rodičov po 21. roku dieťaťa, ono ich nenasleduje, ale si podrží pôvodnú príslušnosť. Teda svojprávne dieťa nepodlieha zmenám dom. práva rodičov. Len dieťa nezletilé, do roku 21. mení svoju príslušnosť dľa príslušnosti rodičov.

2. Manželka nasleduje domovskú príslušnosť svojho manžela. Keď sa teda vydá dievča, ztratí svoju príslušnosť a vstúpi do sväzku obce, v ktorej má dom. právo jej manžel a od tej doby podlieha stále zmenám dom. práva svojho manžela. Žena podrží si mužové dom. právo aj jako vdova až do tej doby, pokiaľ si nenadobudne mocou svojho práva príslušnosti v inej obci alebo pokiaľ neztratí št. občianstvo. Jestli bola žena súdne rozvedená alebo rozlúčená, vráti sa do sväzku tej obce, do ktorej patrila v dobe sňatku.

Žena cudzozemka, ktorá sa vydá za čs. št. občana stane sa tiež čs. št. občankou, a podíži si toto naše št. občianstvo aj v prípade ovdovenia alebo súdneho rozvedenia alebo rozlúčenia manželského sväzku. Jestli bol ale sňatok takejto ženy súdne vyhlásený za neplatný, vráti sa do sväzku obce, v ktorej bola pred manželstvom.

Manželka a deti musia si podať vždy žiadosť na ob. úrad, jestli chcú mať dom. list. Nemusia nič dokazovať, len rodinné príbuzenstvo. Ob. zastupiteľstvo na tomto základe nariadí vydať dom. list. V opačnom prípade postúpi vec smysle §-u 17. z. čl. XXII. z. r. 1886 okresnému úradu. Došlé žiadosti starosta v každom prípade preskúma, vyslechnie žiadateľa ohľadom jeho okolností a o tom spíše zápisnicu, ku ktorej pripojí všetky prípadné vysvedčenia a doklady a tak predloží žiadosť ob. zastupiteľstvu, ktoré rozhodne na základe jeho referátu.

Stáva sa, že príslušnosť niektorých osôb nedá sa zistiť. V takomto prípade politický úrad prikaže patričného do niektorej obce dľa nasledujúceho poradia: a) do obce, v ktorej platí dane, b) do obce, v ktorej sa narodil, c) do obce, v ktorej sa najďalší zdržoval v posledných 5 rokoch; d) do obce, v ktorej bol jako nalezenec nalezeneý, e) do obce, v ktorej bol k voj. obvodu postavený, respektíve z ktorej narukoval. Prikázaním otca do niektorej o obce, prikaže sa tam celá rodina.

O domovskom práve vystaví sa domovský list, ktorý podpíše **starosta a notár**. O každom udelení dom. práva treba uvedomiť aj doterajšiu domovskú obec.

Spory o domovské právo patria pred politickej úrady a to: a) Ide-li o spor medzi obcami jedného okresu, rozhoduje prvom stupni okresný úrad, v druhom stupni župný úrad. Proti rozhodnutiu župného úradu len vtedy možno apelovať, jestli sa jeho rozhodnutie odchyľuje od rozhodnutia okresného úradu. Jestli sa shodujú obe rozhodnutia, možno síce apelovať i ďalej, ale len v prípade, že bola odoprená príslušnosť v celom obvode okresu. b) Ide-li o spor medzi obcami rozličných okresov jednej župy, rozhoduje v prvom stupni župný úrad, v druhom stupni župný výbor. c) Ide-li o spor medzi župami alebo jestli sa odoprie niekomu príslušnosť pre celý obvod župy, rozhoduje minister vnútra. Proti konečným rozhodnutiam politických úradov možno podať sťažnosť na najvyšší správny súd v Prahe.

Pokiaľ § 2. zákona č. 222 viaže dom. právo k 10 ročnému pobytu, potrebné je, aby starosta viedol evidenciu o ľuďoch v obci sa usadivších. Len takto bude v stave dať správne vysvedčenie o desaťročnom pobyte, o prerhnutí pobytu a o trvalom vzdialení z obce atď. Tiež treba mať v evidencii aj tých, ktorí sa vysťahujú z obce. Do evidencie sa zapíše, kedy sa stalo vysťahovanie. Toto bude podkladom pri posudzovaní ztraty príslušnosti a št. občianstva.

K vôli týmto evidenciám najvhodnejšie je založiť v každej obci knihu o obyvateľoch obce. Do tejto sa zapíšu i uvedené dáta. Kniha nech je v abecednom poriadku zostavená a každá rodina nech má v nej celú stranu.

Dr. Aladár Timčák, sedr. sudca:

K otázke žalovateľnosti lombardnej pôžičky na býv. válečný dlh.

Sotva jest medzi právnymi otázkami, vzniklými po skončení svetovej vojny, zaujímavejšie, jako právny osud lombardných pôžičiek, ktoré slúžily výlučne len na značenie válečnej pôžičky.

Nielen spleť právnych otázok, dostávajúcich sa do popredia pri riešení týchto vecí, ale aj ohromný majetkový zájem, ktorý tak medzi lombardnú pôžičku poskytujúcimi, jako aj požičiavajúcimi, často znamená existenčnú otázku, a spôsobuje nesmierne lámanie hlavy zúčastneným stranám, pravotárom, ale hlavne súdu, ktorý posledný bol povolaný vzniklé rozpory zájmov vyrovnaf.

Rozpory tieto sú skutočne tak hlboké, že dnes ťažko je povedať, koho sa týkajú ťažšie.

Sú jednotlivci, ktorí celý svoj majetok vložili do úpisov válečné pôžičky, a zas jestvujú peňažné ústavy, ktoré následkom lom-